

Van detector naar geschiedenisboek



Foto Rens Dormans. Opname L1

Begin December op een lekkere zonnige dag ging Ralph, zoals wel vaker, met zijn metaal-detector op pad. Op zich niks bijzonders, maar ook hij had nooit verwacht dat deze dag zijn leven op zijn kop zou zetten.

Een kleine inleiding:

Ralph zelf ken ik al een tijdje, we hebben elkaar leren kennen bij diverse lezingen die ik hier in het zuiden geef over archeologie of metaaldetectie. Het contact is toen wat intensiever geworden en telkens als ik wat organiseerde was Ralph erbij, om te leren en te luisteren maar ook om mij te assisteren waar nodig.

Nu ben ik ook bestuurslid van Stichting Erfgoed Stein, een stichting die zich bezig houdt met erfgoed in brede zin; Heemkunde, Kloosterkerkhof maar ook Archeologie. We hebben een prachtig Archeologisch museum gebouwd over een Neolithische grafkelder. Maar als bestuurslid Archeologie wilde ik het wat toegankelijker maken door verschillende activiteiten te organiseren waaronder een ArcheoHotspot. En toen kwam Ralph ook om de hoek kijken en zo is hij als vrijwilliger aan het museum in Stein verbonden. Ter verduidelijking; een ArcheoHotspot is een plaats waar mensen naar toe kunnen komen met vondsten, vragen kunnen stellen over artefacten enz. Een belangrijk onderdeel is dat we ze dan evt ook helpen met het registreren van vondsten in PAN., een landelijke data base met vondsten.

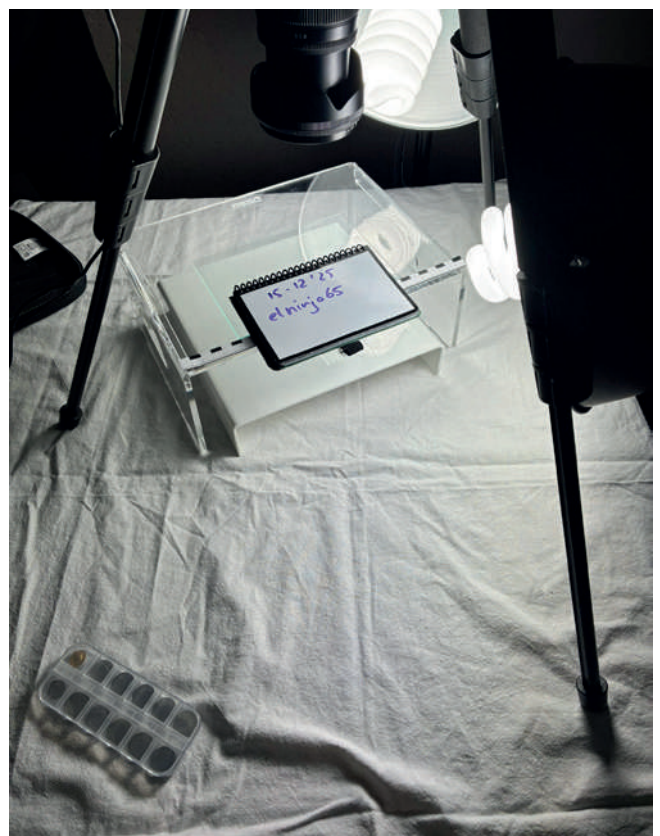


Foto Tess Doorewaard, P.A.N. Coördinator.

Ralph zet zich voor de ArcheoHotspot met volle overtuiging in, omdat hij als zoeker met een metaaldetector inziet dat het van groot belang is om vondsten te registreren. Alleen op deze manier komen we af van de naam schatgravers en komen we ook positief in het nieuws.

Nu moeten we om te beginnen niet vergeten dan Limburg de rijkste archeologische provincie van Nederland is. Het vinden van een gouden Romeinse munt is niet alledaags maar ook weer niet een zeldzaamheid. Ook ik als auteur van dit stuk heb in 2012 op een akker een mooie Romeinse gouden munt gevonden, en jawel, ook deze was gebruikt om naderhand te dragen, weliswaar was de mijne mooier voorzien van een draag oogje (die van Ralph heeft een gaatje). De munt die ik had gevonden was van Magnus Maximus, ook deze kwam uit de 4e eeuw.

Volgens Anton Cruysheer spreken ze hier bij gebrek aan beter op basis van de massa van een 1,5 scripulum wat overeenkomt met een waarde van 3/8 solidus of 9 Siliqua. Geslagen in Ostia tussen November 212 en de zomer van 313. In 313 werd de muntplaats Ostia gesloten en verhuisde naar Arles, vandaar dat de datering vrij nauwkeurig is. Daar zit verder nog een heel verhaal achter hoe er tot de precieze datering is gekomen maar dat bewaren we voor een andere keer. De munt heeft een gaatje wat suggereert dat het na het verdwijnen van de Romeinen is gedragen door de toenmalige heersers, iets wat in de vroege middeleeuwen wel vaker voorkwam. (zie mijn gevonden munt) Het werd gedragen om de nek of aan een armband als een soort wat we nu een bedeltje noemen. Dit laatste lijkt mij waarschijnlijker omdat de munt erg klein is en als die om de nek werd gedragen zou men een goede bril nodig hebben en toen hadden ze nog geen speksavers .

Gouden sieraad uit duistere tijden

In 2012 vond een amateur-archeoloog met zijn metaaldetector op een Zuid-Limburgse akker een gouden sieraad. Op zich is dat al heel bijzonder, maar dit was een unieke vondst. Het is een Romeinse munt uit het eind van de vierde eeuw na Christus, waarvan er maar één andere bekend is uit Nederland. Hij is vele jaren later omgewerkt tot een hanger. De vinder heeft dit sieraad in bruikleen gegeven aan het Museum voor Grafcultuur. Het komt uit de naaste omgeving en heeft waarschijnlijk deel uitgemaakt van een vroegmiddeleeuws graf.

Zeldzame munt

De munt die in de vitrine hangt, is een solidus. Met deze naam werden vanaf de vierde eeuw de gouden munten van het Romeinse keizerrijk aangeduid. Het een gewicht van ruim vier gram goud was dit de munt met de hoogste waarde die toen in omloop was. De munt in de vitrine is licht beschadigd en daardoor iets lichter dan vier gram.

De munt is geslagen onder keizer Magnus Maximus. Hij was een succesvol Romeins generaal, die in 383 door zijn eigen leger werd uitgeroepen tot keizer. Een paar jaar lang regende hij over het westelijk deel van het Romeinse rijk: het huidige Engeland, Spanje en Frankrijk, inclusief het zuiden van Nederland en het Rijnland. Als overtuigd christen bestreed hij het oude Romeinse geloof. Trier was zijn hoofdstad; daar is ook deze munt geslagen.

Het leep slecht af met Magnus Maximus (zijn naam betekent zoiets als 'Gruse de Grootste'). Hij had verschillende concurrenten, die zich ook 'keizer' noemden. Bij een poging in 388 om Italië en Rome te veroveren, werd hij verslagen, waarna hij in de gevangenis kwam en ten dood werd gebracht.

De taal van de munt

In de vitrine wordt de voorzijde getoond van de munt. Daarop staat de keizer afgebeeld met zijn mantel vastgespeld op zijn schouder en een diadeem in zijn haar. Erontheden staan de letters

D N MAG MA XIMVS P F AVG
[Dionius] N[oster] Mag[istru]s
Maxim[us], P[ro]f[ectus] [F]el[icitas] Aug[ustinus]
[Onze heer Magnus Maximus, de
godvruchtige, de gelukkige, de Keizer]

Op de keerzijde staat de keizer staand afgebeeld in vol ornaat. In zijn rechterhand draagt hij een labrum, een legervandiel met het Christusmonogram XP. In zijn linkerhand draagt hij de (niet erg christelijke) Victoria, de godin van de overwinning, op een wereldbol. Erontheden staan de woorden

RESTITVTOR REIPVBLCAE
[hersteller van de Staat], een
vaker gebruikte eretitel voor een
keizer. Onderaan staat nog vermeld
waar de munt is geslagen: SMTR
[Sanc]e [M]axim[us] T[ri]er[is].
[de heilige munt van Trier].

Romeinse munt om een Frankische hals

Het is niet te zeggen wat er met de munt is gebeurd nadat hij het metaal in Trier had verlaten. Hij is in de omgeving in omloop gekomen! Hij is al in de 5e eeuw in Limburg terecht gekomen, waar toen nog Romeinse bewind heerste! We weten het niet. In ieder geval heeft jaren later, in de vijfde of zesde eeuw, een goudsmid een

klein draag oog aan de munt gemiddeld.

Waarschijnlijk was de toenmalige eigenaar een Frankische krijger of edelman. Zulke mannen toonden zich vaker met Romeinse munten en sieraden. Hun voorouders hadden nog met of tegen de Romeinen gestreden, en zelf beschouwden ze zich als opvolgers van dat legendarische heersersdink. Wat paste daar beter bij dan een portret van een keizer, is goud uitgevoerd?

Er zijn in Nederland meer van dit soort muntstukken gevonden, soms gevat in een uitbundig gouden lijstwerk. Deze is, met alleen een draag oog, een simpele versie. Toch betekende hij voor de eigenaar heel veel, nog afgezien van de waarde in goud. Hij zal hem trots om de hals hebben gedragen.

Goud in het graf

De munt is gevonden op een plek waar rond 1940 tienduizend graven zijn gevonden uit de Vroege Middeleeuwen. Dat grafveld is toen met heel zorgvuldigheid onderzocht. Het is goed mogelijk dat deze munt hanger in één ervan lag en tot de grafgraven behoorde van een voornamelijk dode. Bij onoordeelkundig opgraven kan hij over het hooft zijn gegaan. Het waarden was op de man met de metaaldetector, die de kleding, waardevolle voorwerpen van de akker oprapte en voor de wetenschap bewaarde.

Deze door mij gevonden munt is te bewonderen in het Archeologisch museum te Stein.

Enkele Romeinse gouden munt vondsten in Limburg zijn die uit Echt, Monfort, Greatheide, en zo kan ik nog wel door gaan, en dan zijn dit alleen nog de geregistreerde munten.

En nu weer terug naar waar het allemaal om draait. Het artefact van Ralph. Ik noem het nu voor 1 keer een artefact en leg dat ook nog uit, daarna in de rest van het stuk ga ik het toch een munt noemen. Het is het 2e exemplaar voor zover bekend in de wereld ooit gevonden, het 2e exemplaar zou zich in een particuliere collectie in München Duitsland bevinden (we zijn bezig om hiervan fotos, enz te bemachtigen). Met zijn afmetingen en gewicht hebben we geen nominale waarde voor deze munt.

De vondst staat geregistreerd in PAN. 184131 en biedt niet alleen nieuw inzicht in de productie te Ostia in een historische context, maar heeft ook geleid tot correctie van een gerelateerde munt van mede keizer Licinius.

Hij wordt niet alleen geregistreerd als munt maar ook als artefact, gewoon omdat we het niet zeker weten. De bijvondsten waren de gebruikelijke detectorvondsten. Maar niks Romeins tot nu toe. Lopen er Romeinse wegen? Niet in de directe omgeving maar wel in de buurt. En op de vraag of er Romeinse villa's in de buurt zijn moet ik ja antwoorden, want er wordt wel eens gezegd dat op elke vierkante kilometer in het zuiden van Limburg wel iets ligt wat op een villa lijkt.

In de interviews die Ralph heeft gegeven mocht ik ook af en toe mijn zegje doen. En keer op keer werd ik enthousiaster. Van dit muntje kan een boek worden geschreven en ook nog een dik boek.

Van detector naar geschiedenisboek



Diameter 15mm en gewicht 1,3 gram.

Foto's Tess Doorewaard.

Neem nu alleen al dat hij misschien te maken heeft met de beroemde slag op die brug (Constantijn kreeg visioen om kruisen op de schilden te schilderen en dat hij dan zou winnen) is al een groot hoofdstuk waard.

Hoe is hij hier terecht gekomen en wie heeft hem gekregen, en wie heeft hem naderhand gedragen? Misschien komen we hier wat dichterbij aan de hand van connectie met de Peel helm. Bijzonder verder is dat in 1990 in dezelfde regio een Romeinse Solidus van Constantijn is gevonden uit 315, wat suggereert dat in de 4e eeuw activiteiten waren in deze regio. (Ook hier gaan we nog achter aan)

Wat ook belangrijk is om te vermelden zijn de duizenden reacties, die Ralph kreeg, veelal positief en hartverwarmend maar ook een aantal wat eigenlijk niet normaal is; hij werd gevolgd, stond een vreemde boer bij hem aan de deur enz. Bij een vondst zoals deze wordt je een beetje geleefd, vandaar dat ik hem hierin ondersteun.

Ik ben er van overtuigd dat dit nog vele verhalen gaat opleveren en die zullen we waar mogelijk zoveel mogelijk delen, vandaar ook dat we 20 december de

munt tentoonstelden in het Archeologisch museum te Stein, en ondanks de kerstperiode kwamen in 2 uurtjes toch een 150 tal personen kijken naar de munt.



Foto Ralph Delil

Voor nu ligt de munt ergens in een gehuurde kluis en wachten we even alle onderzoeken af zoals een scan, XRF analyse enz. De afspraken hiervoor zijn al gemaakt. En op 13 maart geef ik een lezing over de munt in het Museum te Stein.

Samenvatting is dat het een unieke zeer zeldzame vondst is, met talloze verhalen er aan gekoppeld die nog lang niet allemaal verteld en geschreven zijn. Voor Ralph was dit een hectische tijd maar ik weet zeker dat achter een tijdje hij hier met veel plezier op kan terug kijken.

Wordt vervolgd...

Rens Dormans

Met dank aan:

Ralph Delil

Anton Cruysheer

Rasmus Thelen

Metaaldetectie Vlaanderen.



Postzegel- en munthandel De Gems

Boerenstraat 2

4201 GB Gorinchem

0183 - 66 09 87

e.van.gemst@degems.nl



In- en verkoop munten en bankbiljetten - www.degems.nl